

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Asiakastietolain velvoitteet sosiaalihuollon palvelunantajalle

Essi Haglund, ylitarkastaja

Esityksen sisältö

- Valvira valvoo sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmien vaatimustenmukaisuutta
- Vaatimustenmukainen asiakastietojärjestelmä
- Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston profiilit
- Sosiaalihuollon palvelunantajan velvollisuudet
- Asiakasasiakirjojen tallentamisen määräajat
- Mitä liittymisvelvoite tarkoittaa palvelunantajalle?
- Lainsäädäntö ja lisämateriaali

Valvira valvoo sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmien vaatimustenmukaisuutta

- Valvira **edistää** ja **valvoo** sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (asiakastietolaki) perusteella mm. sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelyyn tarkoitettujen tietojärjestelmien olennaisten vaatimusten toteutumista ([AsTL 40 §:n 1 mom.](#))
- Valvira voi valvoa asiakastietolain perusteella **tietojärjestelmäpalvelun tuottajaa** tai tietojärjestelmää käyttävää **palvelunantajaa** ([AsTL 44 §](#))
 - Tietojärjestelmäpalvelun tuottaja on yleensä myös tietojärjestelmän valmistaja
- Asiakastietojärjestelmän rekisteröinti Valviran tietojärjestelmärekisteriin on ennakollista valvontaa
 - Rekisteri-ilmoituksen tekemisestä vastaa tietojärjestelmäpalvelun tuottaja
 - Valvira tarkistaa järjestelmälomakkeelta, että tietojärjestelmä täyttää järjestelmän profiilin mukaiset pakolliset vaatimukset ennen tietojen päivittämistä Valviran tietojärjestelmärekisteriin
- Jos Valviran tietoon tulee rekisteröimätön asiakastietolain mukainen tietojärjestelmä, Valvira alkaa selvittää asiaa valvontatehtävänsä mukaisesti

Vaatimustenmukainen asiakastietojärjestelmä 1/2

- Sosiaalihuollon palvelunantajan käyttämän tietojärjestelmän/käyttämien tietojärjestelmien on
 1. vastattava **käyttötarkoitukseltaan** palvelunantajan toimintaa ja täytettävä palvelunantajan toimintaan liittyvät **olennaiset vaatimukset** ([AsTL 34 §:n 2 mom.](#))
 - Käyttötarkoituksen mukainen asiakastietojärjestelmä tukee kaikkia niitä [sosiaalihuollon profiileja](#), joiden kautta palvelunantajan/ammattihenkilön on mahdollista täyttää lakien toiminnalle asettamat velvoitteet
 2. täytettävä käyttötarkoituksen edellyttämät olennaiset vaatimukset ([AsTL 34 §:n 1 mom.](#)):
 - a. toiminnalliset vaatimukset
 - Perustuu sosiaalihuollon substanssilainsäädäntöön (esim. laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista)
 - b. Yhteentoimivuus
 - Kanta-palveluihin liitettävät tietojärjestelmät tallentavat asiakastietoa Kanta-palveluihin siten, että tieto voidaan hakea ja näyttää myös toisella tietojärjestelmällä
 - c. tietoturva ja tietosuoja
 - Sosiaalihuollon asiakastietoja käsittelevät tietojärjestelmät täyttävät käyttötarkoituksensa mukaiset tietoturvavaatimukset, jotta asiakastietojen käsittelyn **luottamuksellisuus**, **eheys** ja **saatavuus** voidaan varmistaa

Vaatimustenmukainen asiakastietojärjestelmä 2/2

- Luokan A tietojärjestelmät (A1, A2 ja A3) on sertifioitava ennen käyttöönottoa. Sertifiointi tarkoittaa, että
 - Kela tarkastaa tietojärjestelmän yhteentoimivuuden Kanta-palveluihin ja muihin siihen liittyneisiin tietojärjestelmiin (luokka A2 ja A3, yhteistestauslausunto)
 - tietoturvallisuuden arviointilaitos arvioi tietojärjestelmän tietoturvallisuuden vähintään kolmen vuoden välein (luokka A1, A2 ja A3, tietoturvallisuustodistus)
- Palvelunantajan on tarkistettava, että sen toiminnassa käytettävissä tietojärjestelmissä on voimassa olevat tiedot Valviran tietojärjestelmärekisterissä ([THL:n määräys 4/2021, luku 9](#))
 - Jos tietojärjestelmän tietoturvallisuustodistus on vanhentunut, Valvira merkitsee rekisteriin merkittävän poikkeaman ([AsTL 30 §:n 2 mom. 4 k.](#)). Valvira selvittää asiaa valvontatehtävänsä mukaisesti
 - Jos tietoturvatodistus on vanhentunut, tietojärjestelmää ei saa ottaa tuotantokäyttöön ([AsTL 31 §:n 2 mom.](#))
- Tietojärjestelmän vaatimustenmukaisuuden voi tarkastaa [Valviran tietojärjestelmärekisteristä](#)

A blurred background image of a city street at night. In the foreground, a person is walking away from the camera, carrying a bag. The background is filled with out-of-focus lights in shades of blue, yellow, and orange, creating a bokeh effect. A large white circle is overlaid on the right side of the image, containing text.

**Käyttötarkoitukseen
sopiva,
vaatimustenmukainen
tietojärjestelmä
mahdollistaa osaltaan
sote-palvelunantajan
lainmukaisen toiminnan**

Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston profiilit

- [Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston profiilit](#) konkretisoivat, mitä 1) toiminnallisuuksia 2) tietosisältöjä ja 3) tietoturvaan liittyviä vaatimuksia tietojärjestelmään on oltava toteutettu
 - Toiminnot-välilehdellä yksilöidään profiileilta vaaditut toiminnallisuudet määräaikoineen
 - Kelan yhteistestauksen testitapauksien työnkuluissa huomioitu myös toiminnalliset vaatimukset
 - Tietosisällöt-välilehdellä yksilöidään profiileilta vaaditut tietosisällöt määräaikoineen
 - [Sosiaalihuollon asiakirjarakenteiden ja metatietojen palvelussa](#) (Sosmeta) on asiakirjojen tarkat toteutusvaatimukset
 - Kelan yhteistestauksessa tarkistetaan, että Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon tallennettavat tietosisällöt ovat toteutettu määritysten mukaisesti (yhteistestauslausunto)
 - Tietoturvavaatimukset-välilehdellä yksilöidään profiileilta vaaditut tietoturvallisuusvaatimukset määräaikoineen
 - Sertifiointissa tietoturvallisuuden arviointilaitos tarkistaa vaatimusten täyttymisen (tietoturvallisuustodistus)

Sosiaalihuollon palvelunantajan velvollisuudet 1/3

- Asiakastietolain perusteella sosiaalihuollon palvelunantajan velvollisuuksia ovat mm.:
 - Käyttää olennaiset vaatimukset täyttävää tietojärjestelmää, joka vastaa käyttötarkoitukseltaan palvelunantajan toimintaa ja jonka tiedot löytyvät Valviran tietojärjestelmärekisteristä (AsTL [31 §](#), [34 §:n 2 mom.](#))
 - Vaatimuksien on täyttyävä myös silloin, kun tietojärjestelmää käytetään yhdessä muiden siihen liitettäviksi tarkoitettujen tietojärjestelmien kanssa (integraatiot)
 - Velvollisuus liittyä Kanta-palvelujen käyttäjäksi säännöksissä kerrottujen määräaikojen mukaisesti (AsTL [7 §](#) ja [52 §](#))
 - sosiaalihuollon liittymisvelvoitteesta tarkemmin dialla 8
 - Määriteltävä sosiaalihuollon ammattihenkilön tai muun asiakastietoja käsittelevän henkilön oikeus käyttää asiakastietoja ([AsTL 15 §:n 3 mom.](#))
 - Pidettävä rekisteriä asiakastietojärjestelmiensä ja asiakasrekisteriensä käyttäjistä sekä näiden käyttöoikeuksista ([AsTL 15 §:n 3 mom.](#))

Sosiaalihuollon palvelunantajan velvollisuudet 2/3

- Vastattava Kanta-palveluihin tallennettavien tietojen oikeellisuudesta ([AsTL 4 §:n 3 mom.](#), [laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 13 §](#))
- Otettava käyttöön säännösten edellyttämät uudet toiminnot määräaikojen mukaisesti
 - asiakastietolain 52 §:n siirtymäsäännökset
 - Kanta-palvelujen [julkaisuaikataulu-sivulta](#) löydät asiakastietolain mukaisten toiminnallisuuksien kehittämisäikataulut sekä sosiaalihuollon toimijoille asetetut **käyttöönottojen takarajat**
- Laadittava ja ylläpidettävä tietoturvaan ja tietosuojaan sekä tietojärjestelmien käyttöön liittyvä tietoturvasuunnitelma, Vastuu suunnitelman laatimisesta ja noudattamisesta vastaavalla johtajalla ([AsTL 27 §, 28 §](#))
 - [THL:n määräys 3/2021: Tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävät selvitykset ja vaatimukset](#)
 - [Määräyksen 3/2021 liite 1: Tietoturvasuunnitelman mallipohja](#)

Sosiaalihuollon palvelunantajan velvollisuudet 3/3

- Kerättävä lokitiedot rekisterikohtaisesti kaikesta asiakastietojen käytöstä ja luovutuksesta seuranta ja valvontaa varten ([AsTL 25 §](#))
- Ilmoitettava tietojärjestelmäpalvelun tuottajalle ja Valviralle, jos olennaisten vaatimusten täyttymisessä on merkittävä poikkeama ([AsTL 41 §](#))
 - Merkittävä poikkeama tarkoittaa, että tietojärjestelmä ei täytä sille asiakastietolaissa asetettuja olennaisia vaatimuksia
 - Esimerkki: puute tai virhe tietojärjestelmässä, joka voi aiheuttaa riskin asiakas- tai potilasturvallisuudelle, tietoturvalle tai tietosuojalle tai sosiaali- tai terveystietojen toiminnalle
 - [THL:n määräyksen 5/2021](#) luvussa 10.4 määritellään tarkemmin merkittävät poikkeamat
- Ilmoitettava tietosuojavaltuutetulle, jos tietojärjestelmän olennaisten vaatimusten täyttymisessä on tietosuojapoikkeama ([AsTL 41 §](#))

Asiakasasiakirjojen tallentamisen määräajat 1/2

- Määräajat julkisen sosiaalihuollon palvelunantajalle ja sen lukuun toimivalle yksityiselle palvelunantajalle:
 - lapsiperheiden, työikäisten ja iäkkäiden palvelutehtävät: 1.9.2024 (liittymisvelvoitteen määräaika)
 - lastensuojelun palvelutehtävä: 1.3.2025
 - vammaispalvelujen palvelutehtävä: 1.9.2025
 - päihdehuollon palvelutehtävä: 1.3.2026
 - perheoikeudellisten palvelujen palvelutehtävä: 1.9.2026
 - video- ja äänitallenteiden tallentaminen: 1.10.2029

Asiakirjojen tallentamisen määräajat 2/2

- Määräajat yksityisen sosiaalihuollon palvelunantajalle (palvelunantajan ja asiakkaan väliseen sopimukseen perustuva sosiaalihuolto):
 - lapsiperheiden, työikäisten, iäkkäiden ja vammaispalvelujen palvelutehtävät: 1.1.2026 (liittymisvelvoitteen määräaika)
 - päihdehuollon palvelutehtävässä syntyvät asiakirjat: 1.3.2026
 - video- ja äänitallenteiden tallentaminen: 1.10.2029
- Sosiaalihuollon palvelunantaja voi liittyttyään Kanta-palveluihin tallentaa sinne myös ns. vanhoja asiakirjoja (ennen Kanta-palveluihin liittymistä muodostetut asiakirjat)
- Sosiaalihuollon kansalliset tietosisällöt ovat [Sosiaalihuollon asiakirjarakenteiden ja metatietojen palvelussa](#) (Sosmeta)
 - Terveystieteiden tietosisällöt ja niissä käytettävät koodistot ovat [Koodistopalvelussa](#). Myös sosiaalihuollon asiakirjoissa käytettävät koodistot ovat Koodistopalvelussa.

Mitä liittymisvelvoite tarkoittaa palvelunantajalle?

- Sosiaalihuollon palvelunantajalla (julkinen ja sen lukuun toimiva yksityinen) on oltava käytössään **sertifioitu asiakastietojärjestelmä viimeistään 1.9.2024** (käytännössä jo tätä ennen), jotta se voi liittyä määräaikojen mukaisesti Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon
 - Yksityisessä sosiaalihuollossa 1.1.2026
- **Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon ei voi liittyä potilastietojärjestelmällä!**
 - Jos palvelunantajalla on käytössään potilastietojärjestelmä, on palvelunantajan tehtävä tarvittavat toimenpiteet, jotta sillä on käytössään käyttötarkoituksenmukainen sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä
 - Potilastietojärjestelmä tukee Potilastiedon arkiston profiileja ja sen kehittämisessä on huomioitu mm. terveydenhuollon lainsäädäntö. Sertifioinnissa potilastietojärjestelmä on tarkistettu Potilastiedon arkiston profiileja vasten, ei Sosiaalihuollon arkiston profiileja vasten
 - Potilastietojärjestelmän käyttö sosiaalihuollon asiakastietojen käsittelyyn ja tallentamiseen tulee ilmi viimeistään liittymisvelvoitteen laiminlyönnin yhteydessä

Lainsäädäntö ja lisämateriaali

- [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä eli asiakastietolaki \(784/2021\)](#)
- [Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista \(812/2000\)](#)
- [Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista \(254/2015\)](#)
- [Määräys 1/2016: Määräys sosiaalihuollon palvelutehtävien luokituksesta](#)
- [Määräys 1/2021: Määräys sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen rakenteista ja asiakasasiakirjoihin merkittävistä tiedoista](#)
- [Määräys 2/2021: Määräys valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden avulla terveydenhuollon ulkopuolelle välitettävistä asiakirjoista](#)
- [Määräys 3/2021: Tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävät selvitykset ja vaatimukset](#)
- [Määräys 4/2021: Määräys sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien luokittelusta ja sertifioinnista](#)
- [Määräys 5/2021: Määräys sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien olennaisista toiminnallisista ja tietoturva-vaatimuksista](#)
- [Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä \(THL\)](#)
- [Sosiaalihuollon asiakastietojen käsittely \(TSV\)](#)
- [Valviran verkkosivusto Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmät](#)

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Yhteystiedot

essi.haglund@valvira.fi

valvira.fi

[@ValviraViestii](#)

Vaikuttava valvonta – vastuulliset toimijat